

Ratko Perić

NARAV PREZBITERSKOG SVEĆENIŠTVA

I. P o j m o v n a   n a p o m e n a

Sve do danas u hrvatskom se religioznom rječniku s poštovanjem rabi izraz *prezbiterij*, kojim se označuje prostor oko glavnog oltara, gdje se nalazi prezbiter ili više njih za vrijeme bogoštovlja. Kad je nakon Drugoga vatikanskog koncila u naš jezik počeo prodirati pojam *prezbiter* umjesto *svećenik*, ta je tuđica u ušima znatnog broja prezbitera, osobito onih starijih (a to baš znači riječ *presbyteroi*), zazvučala odviše pomodarski i usiljeno. Zašto — pitahu se neki — potiskivati stoljećima udomaćenu riječ *svećenik* i zamjenjivati je nekom novom, i to stranom? Ne bismo li mogli naći, ako već treba, neki domaći izričaj da ga ustaknemo na eventualni novi sadržaj? Ali oni koji su dobrohotno pristupili prouči i primjeni koncilskog nauka o naravi svećeništva: Kristova, biskupskog, prezbiteriskog, đakonskog i općevjerničkog nisu se nimalo čudili zahtjevu da se uvidi unutrašnje svetopisamsko bogatstvo toga pojma niti zazirali od nakane da se riječ *prezbiter* uvede u svakodnevni religiozni govor. Uostalom, i pojmovi srodni prezbiteru po crkvenoj službi, kao što su biskup i đakon, također su grčkog podrijetla pa ipak njihova upotreba nikoga ne smeta.

Već je B. Duda u jednom svom predavanju 1971. g. vrlo zgodno uočio i jasno razlučio izraze *svećenik* i *prezbiter*. Naime, prema Sv. pismu ime svećenik u Starom zavjetu pridaje osobama-članovima Levijeva — svećeničkog plemena, dok se u Novom zavjetu taj izraz izuzetno pridaje Isusu Kristu, i to isključivo u poslanici Hebrejima (10 puta pojam *arhie-*

¹ Usp. B. DUDA, *Kristovo svećeništvo prema poslanici Hebrejima*, BS 1/1971, str. 45.

reus — velesvećenik, a 6 puta *hicrcits* — svećenik). Krist, iako potječe iz laičkog plemena, po svojoj je bogočovječnoj esenciji i egzistenciji svećenik. On je svojim žrtvenim životom nadmašio sve paljenice i pomirnice starozavjetnog svećenstva i stubokom izmijenio smisao žrtve poganskih žreca i pontifeksa. Njegovo je svećeništvo: jedincato, jedinstveno, konačno, c'clovito, univerzalno i vječno. Svećenstvo, odnosno skup osoba (*hierateuma*) upotrebljava se dva puta s pridjevima kraljevsko (*hasileion*, 1 Pt 2, 9) i sveto (*hagion*, 1 Pt 2, 5), dok se pojam svećenici (*hiereis*) nalazi samo u knjizi Otkrivenja (1, 6; 5, 10; 20, 6). Tom se množinom obuhvaćaju svi kršćani koji su vjerom i krštenjem pritijelovljeni Kristu Gospodinu. Značajno je da se nijedan od apostola ili njihovih zamjenika i pomoćnika ne služi izrazom svećenik (*hiereus*, *sacerdos*), nego se redovito nazivaju; *apostoloi*, *episkopat*, *presbjticroi*, *diakanoi itd.* Ti nazivi naznačuju određenu crkvenu službu- nadgledništva, pročelnništva, poslužništva i si. Ipak u njima postoji jasna svijest da svi kršćani, a napose službenici Crkve, sudjeluju u različitu stupnju na Kristovu svećeništvu.

U latinsliom svijetu u II. st. *sacerdotium* je označivao kler. Ali već Ciprljanovo doba (III. st.) pojam *sacerdos* — svećenik bio je pridržan Isključivo biskupima. No od IV. st. *sacerdos* se počeo pridavati I prezbiterima te je konačno od XI. st. prevagnuo i istisnuo izraz prezbiter. Tako je u tijeku vremena svijest o svećeništvu biskupa, đakona I običnih vjernika sve više iščezavala u isključivu korist prezbitera. To je pojmovno i sankcionirano na Trldentskom koncilu. Pod najezdom Lutherove reformacije, u ko'oj je prihvaćeno samo općevjerničko svećeništvo, trebalo je braniti službeničko svećeništvo prezbitera. Pri tome je bilo zapostavljeno naglašavanje zajedničkog svećeništva Božjeg naroda.'

U hrvatskom jeziku se od pamtivijeka upotrebljava izraz svećenik umjesto prezbitera. Tek novošću zadnjega Koncila prezbiter se stao stidljivo pojavljivati više na stranicama teoloških knjiga nego u svagdašnjoj upotrebi. U obradi 2. br. *Dekreta o službi i životu prezbitera* Imat ćemo u vidu tu stvarnu razliku između svećenika i prezbitera te se pridržavati odgovarajućeg nazivl-'a radi teološke jasnoće i nauke.

[^] Usp. K. H. SCHELKLE, *Services et serviteurs dans les Eglises au temps du Nouveau Testament*, u *Concilium* 43 (1969) 11-22; A. REBIĆ. *Pojam i služba svećenika u Svetom pismu Starog i Novog zavjeta*, *BS* 1/1971, str. 23-43; ISTI, *Bogohovlje, službe i službenici u novozavjetno vrijeme*, *BS*, 4/1972, str. 309-328; Y. CONGAR, *Le sacerdoce du Nouveau Testament. Mission et Culte*, u *Les Prêtres — formation, ministère et vie*, *Cerf, Paris* 1968, *US* 68, str. 233-256.

['] Usp. H. DENIS, *La théologie du Presbyterat de Trente a Vatican II*, u *Les Prêtres*, *Cerf, Paris*, *US* 68, str. 193—232, **osobito** 206—207.

II. Komentar PO 2

Pristupajući teološkom obrazloženju nauke sadržane u br. 2 dekreta 0 službi i životu prezbitera (Presbyterorum ordinis, PO), ^{mo}iamo se nužno osloniti na teologiju prezbiterata Izraženu u Dogmatskoj konstituciji o Crkvi (Lumen gentium, LG) br. 28. Nauka o prezbiterima Iz uredbе LG preuzeta je u bitnim crtama u PO, ali je nešto drukčije razmještena i sigurno teološki bolje izrečena. Naime LG 28 obraduje problematiku prezbiterata u hijerarhijskom stupnjevanju: »Svećenici prema Kristu, biskupima, subraći i kršćanskom puku«, kao što sam naslov broja kaže,* dok je raspored gradiva u PO 2 doktrinalno sustavniji: najprije se govori o odnosu između Kristova svećeništva i svećeništva Božjeg puka, zatim o prezbiterskom svećeništvu u sastavu apostolske misije; na trećem se mjestu Izlaže sakramentalnost prezbiterstva, na četvrtom se promatra suodnos bogoštovnog i bogovjesničkog svećeništva prezbitera, a na kraju se govori o zadnjoj svrsi prezbiterata."

1. *Kristovo i kršćaninovo svećeništvo*

Nije nam ovdje namjera da opširno određujemo strukturu izvornog I jedincatog Kristova svećeništva niti sudlioničkog općeg svećeništva kršćana osim ukoliko se ukazuje temeljnicom za našu temu o prezbiterskom svećeništvu. Koncil se odlučio za novu teološku perspektivu, u kojoj prvenstveno Iznosi osnovnu nauku o općem ili zajedničkom svećeništvu kršćanskog puka u odnosu prema Kristu kao Velesvećeniku. Kao što je u LG Izlaganju o crkvenoj hijerarhiji prethodilo poglavlje o Božjem narodu, tako i ovdje u PO 2 službeničke ili ministrijalno svećeništvo prezbitera pretpostavlja ono opće ili zajedničko. Evo teksta prvog odlomka:

PO 2a Gospodin Isus, »kojega je Otac posvetio i poslao na svijet« (Iv 10, 36), cijelo svoje mistično Tijelo čini dionikom pomazanja Duha kojim je sam pomazan (usp. Mt 3, 16; Lk 4, 18; Dj 4, 27; 10, 38). U njemu, naime, svi vjernici čine sveto i kraljevsko svećenstvo, po Isusu Kristu prinose duhovne žrtve Bogu i naviještaju silu onoga koji ih je iz tame pozvao u svoje divno svjetlo (usp. 1 Ft 2, 5. 9). Nema, dakle, nijednoga uda koji ne bi imao udjela u poslanju cijeloga Tijela, nego svaki pojedini mora u svom srcu štovati Isusa (usp. 1 Pt 3, 15) i za njega proročkim duhom svjedočiti (usp. Otk 19, 10; LG 35).

* Prevodilac LG zadržao je pojam svećenik svugdje ondje gdje je u latinskom srajavao izraz »presbyter«. U doslovnom citiranju poštivat ćemo predloženi tekst, a u objašnjenju služimo se adekvatnijim teološkim nazivljem.

[^] Pri ruci sam imao komentare PO 2: J. FRISQUE, *Le Décret Presbyterorum Ordinis*, u *Les Prêtres*, US, 68, str. 123—185, osobito str. 137—142; F. WULF, *Komentar 2u Artikel 1-6 (PO)*, u *LThK*, Herder, Freiburg-Basel-Wien, 1968, str. 146—152; T. SAGI-BUNIĆ, *Svećenik kome da služi*, KS, Zagreb 1970, str. 26—40.

a) **Krist: posvećenih, poslanik, pomazanik.** Koncil najprije govori o Isusu »kojega je Otac posvetio i poslao na svijet«, izražavajući time njegovu specifičnu zadaću. Riječi su uzete iz Ivanova evanđelja (10, 36), a još su upotrijebljene u LG 28a i PO 12b, gdje se Isus u raspravi sa Zidovima poziva na dvije činjenice: prvo, njega je Otac »posvetio«. To u biblijskom duhu znači da ga je odvojio od drugih osoba. za poseban zadatak, povjerio mu je osobnu i osobitu ulogu jer po njemu kani izvesti svoj božanski nacrt u ljudskome rodu; a drugo. Otac ga je »poslao«. Nije, dakle, on sam od sebe došao, nego ga je njegov Otac poslao. Stoga on predstavlja Oca i izvršuje njegovu volju i naum." Zajedno s ta dva pojma Koncil veže i treći: Krist je Duhom Svetim »pomazan«. Ovdje se Dekret poziva na svetopisamska mjesta: »Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla da budem blagovjesnikom siromasima...« (Lk 4, 18; usp. Dj 10, 38). To Isusovo pomazanje Duhom, koje se više puta spominje, apostolska je zajednica, nadahnutu Kristovim riječima, tumačila u smislu da je Sin čovječji poslan propovijedati nauku o Kraljevstvu nebeskom te će tu svoju nauku na kraju upotpuniti žrtvom Sluge-patnika na Golgoti." Dakle, svojim posvećenjem i poslanjem od Oca i pomazanjem od Duha Isus je svojevoljno preuzeo dvostruku zadaću: navijestiti Radosnu vijest narodima te posv'edočiti svoju ljubav prema Ocu i braći ljudima, dajući vlastiti život za druge. U tome se upravo sastoji Isusovo svećeničko posredništvo za čovječanstvo. Zgodno je ovdje podsjetiti na ulogu i zadaću starozavjetnog svećenstva. Od početka patrijarha koji su gradili žrtvenike i prikazivali žrtve, preko obiteljskog i nacionalnog poustanovljenog svećenstva te preko raznih obnoviteljskih pokreta u povijesti židovstva sve do Krista, svećeničke su se funkcije izvršavale u dvostrukom smjeru: u službi bogoštovlja (žrtva) i u službi riječi (naviještanja Božjih čudesnih događaja)^. Isus, doduše, sebi ne pripisuje po'am svećenika, niti mu to pridaje, kako rekomo, nitko osim pisca poslanice Hebrejima, ali u svim novozavjetnim spisima jasno se razabire da je Isus svećenik, i to ne obredno-funkcionalni, nego životno-egzistencijalni. Žrtvu svoga života on uspoređuje s pomirbenom žrtvom Sluge Božjega: »Jer Sin čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj daje kao otkupninu za mnoge« (Mk 10, 45), odnosno sa žrtvom Mojsijeva Saveza podno Sinaja: »Ovo je krv moja, krv Saveza, koja se za mnoge prolijeva« (Mk 14, 24).

b) **Odsjev Kristova svećeništva u njegovim vjernicima.** Svoju ulogu posvećenika i poslanika Krist, tj. pomazanik priopćuje i prenosi na čitavo svoje mistično Tijelo na sakramentalan način, čineći ga »dionikom pomazanja Duha kojim je sam pomazan«. Dvije glavne zadaće Kristova svećeništva: poklonstveno samozrtvovanje i poslanstveno naviještanje odražavaju se na cijelo mistično Tijelo njegovo. Tu misao Dekret u daljnjem

" Usp. W. BARCLEY, *The Gospel of John*, vol. 2, The St. Andrew Press, Edinburgh 1972, str. 89-90.

' Usp. »Pamazanje« u RET, KS, Zagreb 1969, str. 900.

8 Usp. »Svećenstvo« u RBT, str. 1302—1311.

tekstu dva puta izričito spominje. Najprije u odnosu prema svima, a zatim u odnosu prema svakom pojedinom. Prva rečenica: »U njemu, naime, svi vjernici sačinjavaju sveto i kraljevsko svećenstvo, po Isusu Kristu *prinoše duhovne žrtve Bogu i naviještaju silu onoga koji ih je iz tame pozvao u svoje divno svjetlo.*« Kristovi vjernici prije svoga krštenja bili su Nemili i Nenarod, a po vjeri i krštenju postali su Mili i Narod Božji, sveti puk, »kraljevsko svećenstvo« (1 Pt 2, 9–10). U istom poglavlju Petar piše: »Pristupite k njemu. Kamenu živomu što ga, istina, ljudi odbaciše, ali je u očima Božjim izabran, dragocjen, pa se kao živo kamenje ugrađujete u duhovni dom za sveto svećenstvo« (1 Pt 2, 4–5). Tu Petar ističe da Kristovi vjernici *jesu* kraljevsko svećenstvo i da prinošenjem duhovnih žrtava (koje je nadahnuo Duh Božji) i naviještanjem Božjih djela *moraju* postajati sveto svećenstvo." Druga koncilaska rečenica: Nema nijednoga člana mističnog Tijela koji ne bi imao udjela u poslanju, »nego svaki pojedini mora u svom srcu *štovati Isusa i za njega proročkim duhom svjedočiti.*« Štovati Krista znači stvarati uvjete da Isus bude svet u našim srcima (usp. 1 Pt 3, 15). To jest iskazivati mu bogoštovlje vlastitom žrtvom ljubavi koja se od nas traži. Isus to izričito zahtijeva od svojih sljedbenika: svaki učenik mora uzeti svoj križ i poći za Isusom (usp. Mt 16, 24), odnosno piti iz njegove čaše (usp. Mt 20, 22). Upravo takvim pristankom i djelom s naše strane Isus čini »da svi ljudi budu s njime svećenici.«* A za njega proročkim duhom svjedočiti znači naviještati njegov Pashalni događaj; proročki propovijedati živo djelo otkupljenja, po kojem nas je iz pretkrstne tame uveo u uskrsno svjetlo. Svjedočenje obuhvaća »sve vrijeme što je među nama živio Gospodin Isus — počevši od krštenja Ivanova pa sve do dana kad bi uzet od nas« (Dj 1, 22), osobito njegovo slavno uskrsnuće.

Dakle: prema koncilskoj nauci narav svećeništva, Kristova i kršćaninova, izranja iz činjenice posvećenja, poslanja i pomazanja. Krist je posvećen i poslan od Oca nebeskoga te pomazan Duhom Gospodnim da u svijetu navijesti i izvrši vrhunski čin bogoštovlja po otajstvu svoje muke, smrti i uskrsnuća. Po završetku ovozemaljskoga života on taj zadatak mistično prenosi na sve one koji u njega povjeruju. Po tome svi Kristovi vjernici postaju dionici njegova svećeništva. Drugim riječima, po Duhovoi unkciji i Krist (izvorno) i kršćanin (sudionički) nalaze se u egzistencijalnoj funkciji djelovjesničkog i žrtvenog posredništva između Boga i čovječanstva. Eto, u taj suodnos Kristova i kršćaninova svećeništva Dekret će smjestiti službeničko svećeništvo prezbitera.

2. *Prezbiterско svećeništvo u okviru apostolskog poslanja*

U gornjem odlomku naglašeno je Isusovo mesijanstvo i misionarstvo, u kojem participiraju svi njegovi vjernici. Cio tekst može služiti kao

» Usp. M. ZOVKIĆ, *Crkva kao narod Božji*, KS, Zagreb 1976, str. 133.
'» »Svećeništvo« u RBT, str. 1310.

kristološko polazište za člefiniranje svakog svećeništva u povijesti spašenja, tj. i starozavjetnog anticipiranog i novozavjetnog participiranog, laičkog i ministerijalnog. U tom drugom odsjeku osobito se ističe poslanje apostola i njihovih nasljednika, te prezbitera kao njihovih pomoćnika. Zato taj odlomak ima više *ekleziološki* značaj za prezbiterско svećeništvo.^^

PO 2b Isti je Gospodin od vjernika — da bi srasli u jedno tijelo u kojem »svi udovi nemaju iste službe« (Rim 12, 4) — postavio neke da budu službenici, da u društvu vjernika posjeduju svetu vlast reda da prikazuju žrtvu i da opraštaju grijehе (usp. Denz. 957 i 961 /1764 i 1771/) te da za ljude javno obavljaju svećen'čku službu u Kristovo ime. Stoga je Krist — poslavši apostole, kao što je njega samoga poslao Otac (usp. Iv 20, 21; LG 18) — po istim apostolima učinio dionicima svoga posvećenja i poslanja njihove nasljednike biskupe (usp. LG 28). Zadatak njihove službe je u nižem stupnju predan prezbiterima (usp. ondje), da bi, uspostavljeni u red prezbitera, bili suradnici biskupskoga reda, kako bi se pravilno izvršavalo apostolsko poslanje povjereno od Krista (usp. bilj. 10 u izvorniku).

a) *Krist je neke postavio za službenike.* Drugi odsjek počinje iznošenjem motivacije radi koje je ustanovljeno novozavjetno svećeništvo službeničkog karaktera. Dekret kaže da je Krist želio Crkvu kao živi organizam. Radi se o stalnom rastu i srastanju vjernika koji su prihvatili Krista kao svoju Glavu i Gospodina. Ta misao o organičnosti i dinamičnosti Crkve preuzeta je iz poslanice Rimljanima (12, 4), gdje se slikovito kaže da svi udovi u ljudskom organizmu nemaju iste službe, iako su, dakako, svi važni. Tako je i u mističnom Tijelu Kristovu: svaki član ima svoju zadaću i važnost. Međutim, ima nekih članova-vjernika kojima je sam Krist doznačio posebnu ulogu. Te članove PO naziva najopćenitijim imenom »službenici«, *ministri*. Zadaća je tih službenika ili poslužitelja Kristovih višestruka: da prikazuju Kristovu žrtvu, da ooraštaju pokajnicima grijehе te da za ljude javno obavljaju svećeničku službu u Kristovo ime. Određujući prve dvije funkcije Kristovih službenika, tj. prikazivanje žrtve i opraštanje grijehа. Dekret se poziva na nauku Tridentskog koncila, koji je smatrao najprikladnijim — kako bi odgovorio zabludama svoga vremena — da svećeništvo, odnosno prezbiterско službu definira kao »predanu vlast posvećivanja, prikazivanja i posluživanja Tijela I Krvi njegove i opraštanja I zadržavanja grijehа«.

To je Jedini navod tridentske nauke o svećeništvu u tom Dekretu. Nema dvojbe da se polazište Tridentskog koncila u određivanju biti I

" Usp. W. KASPER, *Accents nouveau dans la compréhension dogmatique du service sacerdotal*, u *Concilium*, 43 (1969), str. 23—34, **osobito 25—29.**

" DS 957 (1764)

značenja službeničkog svećeništva moglo tijekom vremena promatrati više statično te je dovedeno u stanoviti oblik individualizma. No trebalo je nasuprot protestantskim izjavama o dokidanju službeničkog svećeništva u korist onog općevjerničkog jasno naglasiti bitnu razliku između ta dva svećeništva. Tako je prezbitersko za te prilike bilo dostatno istaknuto, ali ono opće nije uopće ni taknuto, jer ga nitko nije ni zanijekao. Takav ograničen pristup svećeništvu dopro je do praga našega doba. Pod utjecajem raznih činitelja: dubljeg proučavanja Sv. pisma, poniranja u samu narav prezbiterata, episkopata; zatim pod pritiskom ekumenskih gibanja, procesa sekularizacije i misijske uloge Crkve danas se svećeništvo promatra sa širih vidika. Prezbitersko se svećeništvo ne iscrpljuje samo u sakramentalnoj, točnije u euharistijskoj ulozi (*potestas super Corpus eucharisticum*), nego se proteže na mnogo opsežnije područje (*super Corpus mysticum*). Ne može se sveobuhvatno promatrati samo sa stajališta molitve i žrtve nego se mora uklopiti u opći okvir poslanja Crkve.

Neki su suvremeni teolozi vrlo jasni i dosta kritični prema dosadašnjem stajalištu. »Novo razumijevanje Pisma, koje je zapalo našu generaciju, učinilo je sumnjivom uobičajenu sliku svećenika katoličke dogmatike, a još više onu sliku svećenika kakva proizlazi iz uobičajene propovijedi na mladim misama i iz misli o velečasnosti koja je tu djelom prisutna. Tu se svećenik opisivao kao posrednik između Boga i ljudi i podizao se na upravo nezemaljsku visinu (njega bi trebalo pozdraviti prije nego anđela, govorilo se); on da svojim rukama prikazuje Bogu pomirbenu žrtvu, slavio se kao čovjek kome je podijeljena moć da riječima pretvorbe prisilili Boga da siđe na oltar. Ta slika je neopozivo razbijena.«¹ Možda bi bilo zgodnije reći da to poimanje, odstranivši izražajnu pretjeranost i metaforičku prenamaglašenost, nije do kraja razbijeno, nego je sretno ugrađeno u širi sastav shvaćanja službeničkog svećeništva, tj. u Kristovo i Crkvino posvećenje i poslanje u ovome svijetu.** Sigurno je točno ono što T. Šagi-Bunić primjećuje u odnosu prema tradicionalnoj slici o prezbiteru: »Biti svećenik znači biti žrtvovatelj, svećenik je toliko bolji svećenik koliko je sav njegov život i rad bolje i isključivije usredotočen na *njegovo* služenje mise, shvaćeno kao njegovo individualno djelo.

Upravo nasuprot tome mogućem pa i stvarnom individualizmu u koncepciji prezbiterske službe Dekret je čak tri puta istaknuo da je svećenička služba (biskupa i prezbitera) za druge i pred drugima. Naiprlje se kaže da su Kristovi službenici »u društvu vjernika« (*in societate fidelium*) svećenici, zatim se nastavlja da oni »za ljude« (*pro hominibus*), i to »jav-

¹ J. RATZINGER, *Prilog pitanju o smislu svećeničke službe*. Svesci 14 (1969) str. 17.

² O tome piše isti autor u istom članku, str. 20. Usp. H. DENIS, *nav. čl. (pod bilj. 3)*, str. 208; usp. R. BRAJČIĆ, *Svetost ostvarena kroz svećeničku službu*, u *Vrelo života*, 3/1976, str. 213-216.

³ T. ŠAGI-BUNIĆ, *nav. dj.*, str. 28.

no« (*publice*) obavljaju svećeničku službu. Tim je očito naglašen onaj vidljivi, zajedničarski i poslanstveni vid novozavjetnih svećenika.

b) *Biskupi — nasljednici apostola.* U daljnjem tekstu ovog odlomka Dekret govori o ustanovljenju apostolske i biskupske službe u Crkvi. »Stoga je Krist — poslavši apostole, kao što je njega samoga poslao Otac, po istim apostolima učinio dionicima svoga posvećenja i poslanja njihove nasljednike biskupe.« Iako neke osobne povlastice apostola (izravno pozvani u apostolat od Krista, svjedoci Krista uskrsloga, poslanje svemu svijetu), nisu nikad prijeći na njihove nasljednike, ipak, punina svećeničke službe apostola prešla je na biskupe.

Upravo je čudna stvar: trebalo je čekati više stoljeća da se učiteljski ponovno potvrdi kako je punina sakramentalnog službeničkog svećeništva u biskupima. Svetootačka Crkva je u to vjerovala, ali se ta misao odmotavanjem vremena sve više zapostavljala. Dominikanska škola nakon sv. Iome (kojega je ugrabila smrt prije nego što je u svojoj Summi obradio sakrament Reda) zastupala je mišljenje, na osnovi drugih Tominih tekstova, da s obzirom na sakramentalnost (osobito Euharistiju) biskup ne može ništa više nego obični prezbiter.¹ Španjolski teolozi su se na Tridentskom koncilu posebno zauzimali za to da se definira kako je služba biskupa po božanskom pravu viša od službe prezbitera, no naišli su na oporbu predstavnika Rimske kurije, koji su se bojali da se tirne ne nanese šteta Papinu prvenstvu. Stoga je biskupska služba određena superiornošću jurisdikcije i vlašću krizmavanja i zaređivanja prezbitera, kao što je Papina služba označena posredništvom imenovanja biskupa.² Izraz »punina svećeništva« nije definiran, ali je stvarnost izražena.

Drugi je katolički prihvatilo staru nauku Otaca i Crkve, po kojoj se vjerovalo da biskup i nazivno i stvarno ima *summum sacerdotium et apicem pontificatus*: »Sveti Sabor pak uči da se biskupskim posvećenjem dijeli punina sakramenta Reda, koja se i liturgijskim običajem Crkve i glasom svetih Otaca zove najviše svećeništvo, vrhunac svete službe.«³ Neka ovo bude dosta za razumijevanje slijedeće točke.

c) *Zadatak biskupske službe »u podređenom stupnju« predan prezbiterima.* Zadnja rečenica ovog odjeljka glasi: »Zadatak njihove (tj. biskupske) službe je u nižem stupnju predan prezbiterima, da bi, uspostavljeni u red prezbitera, bili suradnici biskupskog reda, kako bi se pravilno izvršavalo poslanje povjereno od Krista«. Ovdje uočavamo dvije doktrinalne formulacije. Zadatak je biskupske službe, tj. naučavanja, posveći-

¹« Usp. J. GIBLET, *Les Prêtres*, u *L'Eglise de Vatican II*, tom. III, US, 51 c, str. 924.

² Usp. J. AUER, *I sacramenti della Chiesa* (Piccola dogmatica cattolica) Cittadella ed. Assisi 1974, str. 414.

³ LG, 21 b

vanja i upravljanja »*ii nizan stupnju*« predan prezbiterima kao njihovim pomoćnicima. Hrvatski bi prevodilac bolje učinio da je mjesto riječi »u nižem stupnju« (*subordinato gradu*) doslovno preveo: »u podređenom stupnju«. Time bi odmah ujedno izrazio ono što Koncil redovito ističe, tj. da su prezbiteri u pravilnu izvršenju svoga poslanja bitno ovisni o biskupu, kao suradnici biskupskoga reda. Upravo stoga što su drugostupnjevni svećenici (*secundi sacerdotes*), oni »u vršenju svoje vlasti ovise o biskupu, a ta se oznaka ne smije primjenjivati samo na jurisdikciju nego na čitavu njihovu zadaću«. ** Druga važna riječ jest da je taj zadatak biskupske službe »predan« prezbiterima (*traditum est*). Naime, LG 28a naučava da su biskupi »zakonito povjerali u različnom stupnju dužnosti svoje službe različnim osobama u Crkvi«. Konstitucija je upotrijebila aktivni oblik: povjerali su (*tradiderunt*), dok Dekret PO, objavljen godinu dana kasnije, bolje izražava tu koncilsku misao i stavlja je u pasiv: zadatak je predan. Time se ističe samo činjenica prenošenja, a ne ulazi se pitanje u pitanje dogmatskog ili povijesnog karaktera prezbiterskog ređenja kako se ne bi postavljala neka ograda široj dogmatskoj definiciji. ^"

Prema logici i nauci Tridentskog koncila svećeništvo je ustanovljeno na Posljednjoj večeri (*sacerdos* je bitno vezan uz *sacrificium* — oba pojma uključuju riječ *sacer*). Ali nije rečeno da je ustanovljeno isključivo tu. ^* Jer znamo da je Krist drugom zgodom apostolima predao vlast opraštanja grijeha (usp. Iv 20, 23), kao što im je opet drugom zgodom povjerio zadaću da idu u svijet i učine njegovim učenicima sve narode (usp. Mt 28, 19), što sve konstituira službeničko svećeništvo Novoga zavjeta. A s obzirom na povijesno pitanje ređenja poznato je kako se u raznim prilikama nadopunjava materija prezbiterskog sakramenta: početno bijaše polaganje ruku, pa onda se dodalo mazanje, zatim predavanje liturgijskog oruđa, patene i kaleža, dok se konačno konstitucijom *Sacramentum Ordinis* (30. XI 1947.) nije uspostavio prastari običaj rukopolaganja kao jedina materija sakramenta reda. Drugi je vatikanski ovakvom opreznom formulacijom uključio tridentski doktrinalni prinos, ali ga je unio u širi kontekst i nije stavio točku s obzirom na daljnji dogmatski razvoj.

3. *Sakramentalnost prezbitera*

PO 2c Služba prezbitera, budući da je povezana s biskupskim redom, učestvuje u autoritetu kojim sam Krist svoje Tijelo izgrađuje, po-

^» G. PHILIPS, *L'Eglise et son mystère*, tome I, Desclée, 1967, str. 362.

2« Usp. H. DENIS, *nav. cl.*, str. 139, bilj. 29.

^ »Ako tko rekne da onim riječima 'Ovo činite meni na spomen' (Lk 22, 19; 1 Kor 11, 24) Krist nije ustanovio apostole svećenicima, ili da ih nije zaređio da bi oni sami i drugi svećenici prikazivali Tijelo i Krv njegovu, neka je osuđen«, DS 949 (1752).

svećuje i upravlja. Zato svećeništvo prezbitera pretpostavlja sakramente kršćanske inicijacije, no ipak se podjeljuje onim posebnim sakramentom kojim se prezbiteri pomazanjem Duha Svetoga obilježuju posebnim biljegom i tako se upriličuju Kristu svećeniku da mogu djelovati u ime Krista koji je Glava Crkve (usp. LG 10).

Tim trećim odsjekom Dekret PO zahvaća u samu srž prezbiterata, motrena s teološkog gledišta. Radi se o sakramentalnosti prezbiterske službe. S obzirom na doktrinalnu stranu nema nikakve razlike između već poznate nauke o prezbiteratu s Tridentskog koncila i nauke u Dekretu o službi i životu prezbitera. Zajedničke su točke da je prezbiterat *sakrament* kojim se daje *milost* i *poseban pečat*. Razlika je u tome što Drugi vatikanski koncil obuhvaća već definiranu nauku i uokviruje je u opću dinamiku Crkvena poslanja svijetu. Taj je odlomak u 2. broju najmanji, ali i najjezgrovitiji i najbogatiji. U dvije rečenice uočavamo tri značajna elementa.

a) *Prezbiteri — suradnici biskupskoga reda, a sudionici Kristova autoriteta*. U nekoliko svojih dokumenata (LG, CD, PO) Drugi je vatikanski koncil obrazložio prezbitersku službu isključivo u povezanosti s biskupom. Tako i ovdje prva rečenica odlomka počinje riječima: »Služba prezbitera, jer je povezana s biskupskim redom . . .«. To često (Koncil spominje više od 40 puta: povezanost, podložnost, poslanje, podređenost, suradništvo, savjetništvo, sudjelovanje, jedinstvo itd. u odnosima prezbiter—biskup) naglašavanje veze između prezbitera i biskupa znači da se prezbiter u svom djelovanju i izvršavanju specifičnog svećeništva ne može izravno i neposredno pozivati na Isusa Krista bez obzira na biskupa mjesne Crkve u kojoj služi. Upravo na toj liniji i u povezanosti sa sakramentom biskupskoga reda ministerijalni svećenik-prezbiter sudjeluje »na autoritetu kojim sam Krist svo'e Tijelo izgrađuje, posvećuje i upravlja«. Takva struktura suradništva i pomoći proistječe iz živog organizma Tijela Kristova — Crkve koja sadržava mnogostrukost u jedinstvu. Jasno je samo po sebi da biskup nije izvor milosti i sakramentalnosti, nego Duh Sveti, a Krist je Gospodin izvorište svih služba. Ali ta milost u prezbiterovu djelovanju i službovanju neće biti crkveno učinkovita ako se ne dijeli u zajedništvu i suradništvu s biskupom kao apostolskim nasljednikom. On ima puninu svećeništva i samo preko njega i u povezanosti s njime prezbiteru se udjeljuje moć i autoritet da vrši trostruku participiranu službu: izgrađivanja, posvećivanja i upravljanja povjerenim mu dijelom Crkve. Ne leži li upravo tu onaj duboki razlog da određeni svećenički čini prezbitera — ako se ne vrše u zajedništvu s biskupom — gube svoju valjanost i vrijednost, tj. učinkovitost, iako uvijek ostaje netaknuta ontološka podloga sakramenta prezbiterskog svećeništva? Istina, mi ćemo se koji put izmicati i prigovarati kako je u to svećeničko djelovanje ljudsko pravo unijelo svoje prste, ali, ako smo iskreni ljubitelji crkvenosti mističnoga Tijela, uvijek ćemo osjetiti da nas pogađa istinski zahtjev zajedništva crkvene zajednice.

b) *Sakramentalnost prezbitariata pretpostavlja sakramente inicijacije.* Spoinenuli smo da se sakramentima kršćanske inicijacije (krštenje, potvrda, euharistija) postaje dionikom Kristova svećeništva u općem smislu. Prezbitersko svećeništvo nužno pretpostavlja sakramente inicijacije, ali ono ne znači samo jedan novi stupanj toga općevjerničkog svećeništva — kao što bi npr. bio plamen lomače prema plamičku svječice — nego označuje sasvim novi oblik i novu bit služenja u Crkvi. Sakramenti inicijacije jesu uvjet primanja sakramenta reda, ali nisu početnička stepenica svećeništva.-- Stupnjevi sudioništva jesu u đakona, prezbitera i biskupa, a razlilila između općeg službeničkog svećeništva jest u *samoj na^avi* služenja i ponazočivanja Kristova spasiteljskog djela i osobe u liturgiji Crkve.-- Pren^a to;:ic, nije Ložj; puk eriaj koji i;:rađu sebe uzima člana da ga ovlasti da u ime zajednice predsjedja zboru vjernika, nego prezbiter postaje pročelnikom i ponazočivateljem Kristovim snagom sv. reda, koji je polaganjem biskupovih ruku primio od Gospodina. U skladu s tradicionalnom naukom, definiranom u Tdentu, Dekret naučava da tim sakramentom prezbiter prima poseban pečat ili biljeg. Imajući u vidu cio odnos i sudioništvo prezbitera na Kristovu posvećenju i poslanju te specifičnost prezbiterske službe u Crkvi nužno je zaključiti da je taj »karakter« neu-ništiv, neponovljiv i trajan. Istina, suvremene znanosti: psihologija, sociologija, teorija evolucije itd. tumače ljudski život kao rijeku egzistiranja i odlučivanja u neprestanoj mijeni (Heraklitovo pravilo: panta rei). Stoga se počela stavljati u pitanje i definitivnost svećeničke odluke o trajnosti službe. Naša kršćanska vjera u povijesnoga i uskrsloga Krista uključuje »uvjerenje kako usred onoga što nastaje postoji definitivno i kako je čovjek biće koje je sposobno i koje je određeno za definitivnu odluku te samo u njoj istinski dolazi do sebe. Prema očitom uvjerenju cijele kršćanske predaje ljudski zaht ev prezbiteralne službe takve je vrste da ona čovjeka neopozivo traži i totalno pogađa, raspolaže svom njegovom egzistencijom: odluka o kojoj je ovdje riječ jest takva da ona biva tek onda ostvarena ako se u stvar definitivno unese sva egzistencija.«-' O toj neopozivosti i trajnosti autoritativno naučava i III. sinoda biskupa 1971. godine.

22 Usp. J. FRISQUE, *nav. čl.* (pod bilj. 5), str. 139-140; H. DENIS, *nav. čl.*, str. 213-217.

LG 10 b: »Opće svećeništvo vjernika i ministerijalno ili hijerarhijsko svećeništvo, premda se između sebe razlikuju bitno a ne samo po stupnju, ipak su u međusobnom odnosu«.

2" J. RATZINGER, *Prilog pitanju o smislu svećeničke službe* (2), Svesci, 15 (1969), str. 26; G. GOZZELINO, // *ministero presbiterale*, LDC, Torino 1972, str. 102-108.

III. SINODA BISKUPA, *Ministerijalno svećeništvo*, br. 5 (hrvatski prijevod KS, Dokumenti 35, 1972, str. 16): »Trajnost te zbilje kroza sav život (...) služi da izrazi činjenicu da je Krist sebi nerazdruživo pridružio Crkvu za spas svijeta te da je sama Crkva posvećena zastalno Kristu kako bi njegovo djelo doseglo puninu. Službenik, čiji život potvrđuje biljeg dara primljenog sakramentom reda, podsjeća Crkvu da je Božji dar konačan. U kršćanskoj zajednici koja živi Duhom on je, unatoč vlastite slabosti, zalog spasiteljske Kristove nazočnosti.

Takvo se dioništvo u Kristovu svećeništvu ne može izgubiti, pa ni onda kad svećenik zbog crkvenih ili osobnih razloga dobije razrješenje od vršenja svoje službe.«

Sve problematiziranje u vezi s činovničkim funkcionalnim prezbiterstvom, svećeništvom »ad tempus«, promjenljivošću zvanja itd. počiva ne na eventualnoj teološkoj nedorečenosti, nego na našoj moralnoj; nemoći i slabosti. Stoga Je onima koji doista službuju »ad tempus« i napuste prezbitersku službu mnogo potrebnije njihovo vlastito obraćenje negoli ljudsko veličanje!

c) *Prezbiteri — djelatnici »in persona Christi«*. Pošto je izrazio misao da se prezbiteri pomazanjem Duha Svetoga posebnim biljegom obilježuju (*signantur*) i tako Kristu svećeniku upriličuju (*configurantur*), Dekret navodi i svrhu te znakovitosti i upriličenja: »da mogu djelovati u ime Krista, koji je Glava« (*ita ut in persona Christi Capitis agere valeant*). Riječi »in persona Christi« nose sa sobom i teološko bogatstvo i prevodilačke poteškoće. Kod nas je na to već upozoreno u obliku pitanja ne bi li se te riječi mogle u hrvatski pretočiti točnije, pa makar i opisno.²⁹

U LG 28a »in persona Christi agentes« prevedeno je: »radeći kao predstavnici Krista«. U PO 2c »in persona Christi Capitis agere valeant«: »... mogu djelovati u ime Krista koji je Glava«. Prema onima koji su proučavali postanak i razvitak značenja fraze »in persona« proizlazi da je u latinsko doba bila istovjetna izreka »in nomine alicuius« i »in persona alicuius«. Ali tečajem stoljeća na teološkom polju, osobito na sakramentalnom, izričaj »in persona« počeo je poprimati novo značenje. Povod je pružio Vulgatin prijevod 2 Kor 2, 10, gdje Pavao piše: »Kome, dakle, vi što oprostite, tome i Ja; Jer i ja, ako kome što oprostih, oprostih poradi vas — pred Kristom« (in persona Christi, tj. u nazočnosti Kristovoj). Sveti je Toma cjelokupno djelo službeničkog svećeništva kao sakramentalnog instrumentarija označio kao djelovanje »in persona Christi«, tj. u svim sakramentima Krist je onaj koji djeluje i tvori. Tako bi te koncilске riječi »in persona Christi« bilo preslabo prevesti samo izrazima »kao predstavnici Krista« ili »u ime Kristovo«. One označuju to i još više. Naime svećenik (prezbiter ili biskup) jest onaj koji ponazočuje i ovjekovječuje Kristove čine (u sakramentima) i uprisutnjuje Kristovu osobu (u Euharistiji). Dakle: u ime Krista i ponazočujući ga na oltaru. Baš na toj činjenici temelji se posebnost prezbiterskog svećeništva koje predstavlja novi »kvalitativni«, odnosno »esencijalni skok« u odnosu na općevjerničko. Ta se razlika ističe i u misnoj molitvi: »Molite braćo, da moja i vaša žrtva . . .«. Moguće bi bilo ispravno reći: »... da ova naša žrtva . . .«, jer sa stajališta žrtve radi se samo o jednoj jedincatoj žrtvi Kristovoj koja se posadašnjuje na našim oltarima. Ali s gledišta svećeništva: službeničkog i općevjerničkog postoji bitna razlika — po službeničkom svećeništvu prezbitеровu ili biskupovu ostvaruje se ponazočenje kalvarijske žrtve.

²⁹ B. DUDA, *nav. čl. str. 51, bilj. 24*: »I u prijevodu PO 2 c in persona Christi, izgleda, ne znači samo u ime Krista nego i ponazočuje Krista.«

" Usp. B.-D. MARLIANGEAS, »In persona Christi«, »In persona Fceiesiae«, u *La Liturgie après Vatican II*, US 66, Cerf, Paris 1967, str. 283-288, osobito 283—285.

u dosadašnjim hrvatskim prijevodima izreke »in persona Christi« više se dade naslutiti misao da je prezbiter predstavnik, odnosno »drugi Krist«. Dekret je izostavio pojam »drugog Krista«^{^^} i želio izvući na vidjelo zapretanu istinu da se Kristovo spasiteljsko djelo i osoba u svome pashalnom misteriju uprisutnjuju putem hijerarhijskog svećeništva. Sigurno je to razlog što je naš prevodilac dokumenta »Ministerijalno svećeništvo« III sinode biskupa ostavio riječi »in persona Christi« pod navodnikom i u izvorniku. Time je bar ostavio priliku onima koji su zainteresirani za traženje dubljeg smisla tih riječi.

4. *Prezbiterско bogohovno svećeništvo u vjerovjesničkoj službi*

U 4. stavku ovog broja PO Dekret govori o odnosu između bogoslužno-žrtvenog i apostolskog svećeništva prezbitera. Komentatori 4. i 5. broja PO osvrnut će se opširnije i podrobnije na ovu tematiku. Zato ćemo ovdje istaknuti samo one glavne niti u tim odnosima.

PO 2d Budući da i prezbiteri svojim dijelom sudjeluju u apostolskoj službi, Bog im daje milost da budu službenici Krista Isusa među narodima vršeći svetu službu Evanđelja, kako bi narodi bili ugodan prinos, posvećen u Duhu Svetom (usp. Rim 15, 16 grčki). Apostolskim se naime navještajem Evanđelja saziva i skuplja Božji narod, tako da svi koji ovom narodu pripadaju — jer su Duhom Svetim posvećeni — sami sebe prikazuju kao »žrtvu živu, svetu. Bogu ugodnu« (Rim 12, 1). A prezbiterском službom duhovna žrtva vjernika u sjedinjenju sa žrtvom Krista, jedinog Posrednika, dolazi do punine i prikazuje se preko ruku svećenika u ime cijele Crkve u Euharistiji na nekrvan način i sakramentalno dok ne dođe sam Gospodin (usp. 1 Kor 11, 26). To je cilj službe prezbitera i u tome se ona ispunja. Njihovo naime služenje, koje počinje naviještanjem Evanđelja, crpi svoju snagu i moć iz Kristove žrtve, a svrha je tog služenja da se »cijeli otkupljeni grad, to jest skup i društvo svetih prikaže Bogu kao sveopća žrtva po Velikom Svećeniku koji je i samoga sebe u svojoj Muci prikazao za nas da mognemo biti tijelo tako uzvišene Glave« (Sv. Augustin, De Civ. Dei, 10, 6; PL 41, 284).

Više puta smo spominjali da je dosadašnji opseg svećeništva prezbitera obuhvaćao uglavnom sakramentalno polje, usredotočujući pozornost na moć euharistijske pretvorbe, za koju je prezbiter zaređen i određen.

2* Ipak Temeljne odredbe o svećeničkom odgoju i obrazovanju govore o tome da duhovna formacija »mora nadasve težiti da pitomac na poseban način postane drugi Krist, ne samo snagom svoga svetog ređenja nego i intimnim zajedništvom života«. Dokumenti 28, KS, Zagreb 1970, str. 65, br. 48.

Ta je nauka, naravno, uvrštena u Dekret PO, ali u sklop opće evangelizacijske službe prezbitera. Dapače, Dekret je toliko naglasio apostolski vid prezbiteralnog svećeništva da se danas govori o dvjema raznolikim službama svećeništva: poklonstvenoj i poslanstvenoj. Ovaj odjeljak Dekreta upravo povezuje ta dva pola prezbiterova služenja i stvara ravnotežu.

Dekret izrijekom spominje da prezbiteri na svoj način sudjeluju u službi apostola koji su primili milost da budu službenici Kristovi među narodima »vršeći svetu službu Evanđelja« sa svrhom da Božji narod prinosi samoga sebe kao žrtvu Bogu ugodnu. Koncil se poziva na Pavlov tekst Rim 15, 16. Pavlove riječi koje su po prvi put upotrijebljene u teologiji o službeničkom svećeništvu vidljivo su opečaćene liturgijskim duhom, na što Dekret u bilješci upozorava na grčki izvornik: »... *leitourgon Christou lesou* . . ., *hierourgounta to euangelion tou Theou*«. Evo kako su naši prevodioci izrazili Pavlovu misao! Lj. Rupčić: »da budem službenik Krista Isusa . . ., da kao svećenik poslužim Evanđelje Božje«, a B. Duda — J. Fućak: »da budem bogoslužnik Krista Isusa . . ., svećenik Evanđelja Božjega«. Sv. Pavao, kao što je poznato, nigdje sebe ne naziva (iako se smatra) *hiereusom*, svećenikom. To je upravo bio razlog da su u zadnjoj redakciji teksta PO 2d riječi »*sacerdotio Evangelii*« zamijenjene izrazima »*sacro Evangelii munere*«. Tim se zapravo izražava ista teološka istina, ali se išlo za tim da se što više poštuje svetopisamski tekst.^^

Cilj je »svete službe Evanđelja« u tome da se pozove i skupi Božji narod koji će samog sebe prikazati kao živu i svetu žrtvu Gospodinu Bogu. U tome činu bitna je uloga prezbitera — ministerijalnog svećenika i evangelizatora koji dovodi do punine ujedinjujući žrtve naroda s Kristovom žrtvom u Euharistiji na nekrvan i sakramentalan način. Euharistija je dimenzija evandeoskog navještaja, ali najuzvišenija dimenzija. Zato se Euharistija ne može shvatiti kao nečija privatna pobožnost — ni prezbitera ni vjernika — nego je njezina snaga razlivena po cijeloj Crkvi Božjoj. Prezbitersko je, dakle, služenje u funkciji evangelizacije koja privodi ljude k jedinstvenoj žrtvi Kristovoj da se sav otkupljeni grad prikaže Velikom Svećeniku koji je samog sebe prikazao za nas »da mogremo biti tijelo tako uzvišene Glave.^^^

Novost je ovoga odlomka u tome što se Kristova žrtva ne ukazuje više samo kao sakramentalni čin, tj. posadašnjenje Velikog četvrtka, Velikog petka i Velikog Uskrsa nego također svi prinosi i žrtve Božjega naroda postaju jedna hostija u Kristovoj Hostiji putem prezbitera, najjestitelja.^ Nema dakle alternative: Euharistija ili evangelizacija, žrtveni

29 Usp. J. FRISQUE, *nav. cl.* str. 140, bilj. 34; C. WIENER, »*Ceux qui assurent le service sacré de l'Évangile*« u *Les Prêtres*, US 68, str. 257-259.

Dekret navodi sv. Augustina, *De Civitate Dei* 10, 6. Cio kontekst tog dijela u nas je preveo B. DUDA, *nav. cl.* str. 51, bilj. 23.

31 Usp. J. FRISQUE, *nav. cl.* str. 140-141; H. DENIS, *nav. cl.*, str. 217-219; T. SAGI-BUNIC, *nav. dj.* str. 31-34.

kult ili apostolat, nego postoji bilateralnost: i bogoštovlje i bogovjesništvo, sakramentalno jedinstvo koje se ostvaruje po dvostrukom stolu službe prezbitera.

Ali da se ne bi pomislilo kako je prezbiter samo izvanjski faktor u postizanju čina jedinstva među vjernicima, vrijedno je spomenuti da je sam prezbiter-svećenik onaj koji je u prvom redu pozvan da prinosi i ugrađuje *svoju vlastitu* žrtvu u Kristovu, kako bi se što vjerodostojnije očitovalo zajedništvo svih vjernika. Sv. Marko opisuje zgodu kako su bili izabrani apostoli i u koju svrhu: »Uziđe na goru i pozva koje sam htjede. I dođoše k njemu. I ustanovi Dvanaesticu da budu s njim, pa da ih šalje propovijedati te imaju vlast izgoniti đavle« (Mk 3, 13–15). Dakle, prezbiteri kao dionici Kristova posvećenja i poslanja putem apostola, odnosno njihovih nasljednika biskupa pozvani su u službu s trostrukom svrhom: a) da budu s Isusom i b) da ih Isus šalje propovijedati, c) da imaju vlast nad sotoninom silom. Na prvi pogled čini se da se prve dvije zadaće međusobno isključuju: kako njegovi učenici mogu biti s Isusom i ujedno daleko od njega, u propovijedanju? No upravo taj paradoks i jest najdublja istina života. Potrebno je biti s Isusom, njega pratiti, ići putem kojim je sam išao, tj. putem križa, smrti i uskrsnuća, štovati ga žrtvom vlastitog života, da bi se moglo propovijedati. Uvjet da možemo naviještati Kristovu Radosnu vijest jest upravo ovaj: s Isusom biti i ljubiti ga. Ako smo zaista s Isusom u njegovoj pratnji i u njegovoj životnoj patnji, kako možemo propustiti priliku da ne propovijedamo svijetu. Nije li često tragičan svršetak onih prezbitera koji su napravili rascjep između svoje vlastite egzistencije i svoje prezbiterijske funkcije? Je li uopće moguće stanovito »činovničko svećeništvo« — bez potresa savjesti? Presbyterorum Ordinis jest dekret o službi i životu prezbitera. Bez obzira na to što je namjerno stavljen poredak o službi i životu prezbitera, nužno je istaknuti da se smisao prezbiterijskog svećeništva očituje upravo u harmoniji između povjerene službe i osobnog života, tj. u posvećenju vlastite egzistencije Kristu Isusu da bismo je mogli potrošiti za druge. — Tako bi prezbiterov život imao biti maksimalno i optimalno služenje Bogu i ljudima, aktivno bogoljublje i čovjekoljublje!

5. *Svrha prezbiterijskog svećenikovanja — »slava Božja«*

U zadnjem odlomku Po 2 oci-sabornici obrazlažu u čemu se sastoji svrha prezbiterova službovanja. Evo teksta!

PO 2e »Svrha dakle za kojom prezbiteri idu u službi i životu jest slava Boga Oca u Kristu. A ova se slava sastoji u tome da ljudi sav-

Usp. J. RATZINGER, *Prilog pitanju o smislu svećeničke službe*. Svesci, 14, str. 18-19.

jesno, slobodno i zahvalno prihvate Božje djelo, koje je izvršeno u Kristu i da ga u čitavom svom životu očituju. I tako prezbiteri, bilo da se mole ili klanjaju, bilo da propovijedaju riječ, bilo da prikazuju Euharistijsku žrtvu i dijele ostale sakramente bilo da ljudima na drugi način služe uvijek nešto pridonose i povećanju slave i napretku ljudi u božanskom životu. Sve to izvire iz Pashe Krista Gospodina, a dovršit će se u slavnom dolasku istoga Gospodina, kad sam bude predao kraljevstvo Bogu i Ocu (usp. 1 Kor 15, 24).

Cio drugi paragraf PO isprepleten je svetopisamskim navodima, izravnim ili neizravnim, koji se uglavnom odnose na apostolsku dužnost prezbitera-svećenika. Ta obnovljena perspektiva službeničkog svećeništva zadavala je određene poteškoće nekim koncilskim očima koji su apostolstvo shvatili više u vidu prezbiterskog »aktivizma« na uštrb žrtvenom klanjanju i molitvenom razmatranju. Čini se da je upravo ta bojazan bila razlog što je dodan taj završni odlomak u članak. Ali iako je to bilo u zadnji čas, ipak je posve u skladu s duhom komisije koja je izradivala tekst i s duhom Koncila koji ga je prihvatio. U odsjeku se, dakle, opisuju svrha prezbiterskog djelovanja, tj. slava Božja. Tekst nam pruža dva momenta:

a) *Prezbiterska služba jest bogosmjerna.* Prezbyter u svome posluživanju Evanđelja i Euharistije poduzima sve što vodi k slavi Božjoj. To jest slava Božja uključuje svu ljudsku djelatnost, savjesnu, slobodnu i zahvalnu s obzirom na Kristovo djelo spasenja svih ljudi. Slava se Božja očituje u prezbiterovoj službi i životu bilo da moli ili se klanja, bilo da slavi Euharistiju ili dijeli druge sakramente, bilo da propovijeda riječ Božju kršćanima ili nekršćanima, bilo da poduzima druge čine korisne ljudima. Sve ono što koristi istinskom napretku čovjeka služi ujedno povećanju Božje slave.

b) *Prezbiterska služba u rasponu od prvog do drugog Kristova dolaska.* Svećenička djelatnost prezbitera izvire iz činjenice prvoga Kristova dolaska, tj. iz njegova pashalnog otajstva ili događaja, a svoju će puninu dostići u drugom pojavku Kristovu, »kad sam bude predao kraljevstvo Bogu i Ocu«. To su, dakle, međaši u prezbiterovoj službi, koja uključuje svu povijesnu zbilju, a vodi u buduću, eshatonsku stvarnost. Uz kristologiju i ekleziologiju eshatologija je treća dimenzija ministerijalnog svećeništva prezbitera.

I I I . Z a k l j u č a k

Prema nauci Drugog vatikanskog koncila, osobito prema Dekretu o službi i životu prezbitera, prezbiterstvo se svećeništvo ne može drugačije shvatiti ni odrediti, osim ako ga ne smjestimo u teološki trokut: kristologije, ekleziologije i eshatologije.

Kristološki: prezbiterat kao hijerarhijsko ili službeničko svećeništvo ima svoje ukorjenjenje u Kristovu posvećenju i poslanju u ovaj svijet. Polaganjem ruku biskupa, apostolskih nasljednika, prezbiteri primaju milosni dar i sakramentalni pečat svećeničkog reda da bi naviještali Evanđelje koje dostiže svoj vrhunac u slavljenju Euharistije. Djelujući »in persona Christi«, prezbiteri *posadašnjuju* Kristovo spasovno djelo i njegovu osobu u svome životu i u ovome svijetu.

Ekleziološki: Prezbiterstvo svećeništvo pretpostavlja opće svećeništvo vjernika. Ono se po svojoj ministerijalnoj naravi bitno razlikuje od općevjerničkoga, a bitno se povezuje sa svećeništvom biskupa. Ustrojstvo Crkve kao Tijela Kristova zahtijeva različite službe koje ipak moraju biti svrhovito usmjerene pod Istom Glavom, Kristom Gospodinom. Prezbiter je u biti svojoj misionar kao što je I Crkva po naravi svojoj misionarska. To se misionarstvo ne iscrpljuje samo u evangelizaciji nego nosi sa sobom zadaću da ljudima omogućuje jedinstvo koje se najviše očituje u sakramentalnoj dimenziji žrtve, gozbe i spomen-čina pashalnoga Krista.

Eshatološki: Prezbiterova je djelatnost utemeljena na Kristovu vazmenom otajstvu te, potičući sve ljude da savjesno, odgovorno i zahvalno prihvate Gospodinov put, vodi konačnoj sreći u kraljevstvu Božjem, koje će se ostvariti u drugom dolasku Kristovu. To znači da prezbiter služi Bogu u braći ljudima i po Bogu braći ljudima. Na tim dvjema osnovicama prezbiterova zalaganja — na bogoljublju i čovjekoljublju — počiva Božja slava.

Sve se ovo prihvaća u vjeri i sakramentalnosti, onoj značajnoj znakovitosti koja sa sobom nosi milosnu učinkovitost Kristova ovjekovječenja u našoj ljudskoj stvarnosti po prezbiterovu ili biskupovu službeničkom svećeništvu.

DAS WESEN DES AMTSPRIESTERTUMS

Zusammenfassung

Als Erklärungsgrundlage des Amtspriestertums diente dem Verfasser die Nr. 2 des Konzilsdekrets *Presbyterorum ordinis*. Nach einigen terminologischen Bemerkungen geht er auf die Interpretation des erwähnten Abschnittes aus dem Konzilsdekret über.

Um den Gegenstand besser zum Ausdruck zu bringen, sucht das Konzil das Amtspriestertum aus dem Wesen des Priestertums Christi und des allgemeinen Priestertums der Christen zu begründen. Christus ist vom Vater gesandt und vom Heiligen Geist gesalbt, um durch das Geheimnis seines Leidens, seines Todes und seiner Auferstehung den höchsten Akt der Gottesverehrung in der Welt zu vollziehen. Diese Aufgabe überträgt er dann auf alle, die an ihn glauben. Somit nehmen alle Gläubigen an seinem Priestertum teil.

Auf dieser christologischen Grundlage baut das Konzil die ekklesiologische Bedeutung des Amtspriestertums weiter auf. Besondere Betonung wird dabei auf folgende drei Tatsachen gelegt: a) Die Einsetzung des neutestamentlichen Priestertums wird mit verschiedenen Diensten in der Ganzheit des einen mystischen Leibes Christi motiviert; b) Jedes Glied hat eigene Aufgabe und Bedeutung, einige jedoch bekommen von Christus eine besonders gekennzeichnete Rolle. Das Konzil nennt sie *Diener*, denen die Weihevollmacht zur Darbringung des Opfers und zur Nachlassung der Sünden übertragen wurde; c) Diese Aufgabe ist in erster Linie den Bischöfen — den Nachfolgern der Apostel — in ihrer Fülle anvertraut und in »untergeordnetem Rang« auch den Priestern.

Die Priester sind daher Mitarbeiter der Bischöfe und nur in der Gemeinschaft mit ihnen auch Teilnehmer an der Autorität Christi und somit wirken sie »in persona Christi«. Die Initiations sakramente, durch welche man am Priestertum Christi im allgemeinen Sinn teilnimmt, sind die Voraussetzung und Vorbedingung für das Amtspriestertum, das eine neue Form und ein neues Wesen des priesterlichen Dienstes in der Kirche darstellt.

Auf eigene Weise am Apostelamt teilnehmend, verwalten die Priester auch »das heilige Amt des Evangeliums«, damit das ganze Volk eine wohlgefällige und geheiligte Opfergabe werde, wo die Eucharistie den hervorragendsten Rang einnimmt, von der aus jede Verkündigung ihren Anfang nimmt und ihre Vollendung findet. Daraus entsteht auch der innere Anspruch an Priester, dass sie als erste ihr eigenes Opfer darbringen in der Harmonie zwischen dem anvertrauten Amt und dem persönlichen Christus geweihten Leben. Das Leben des Priesters sollte ein auf maximale Weise vollzogenes Dienen Gott und den Menschen sein: eine aktive Gottes- und Menschenliebe.

Der letzte Abschnitt bestimmt als das Ziel des priesterlichen Dienstes die grössere Ehre Gottes. Alles was der Priester in seinem Dienst am Evangelium und Eucharistieopfer unternimmt, soll auf die Ehre Gottes hin ausgerichtet sein. All dies entströmt der Tatsache der ersten Ankunft Christi und seines Paschaereignisses, erfährt jedoch seine Vollendung bei Christi glorreichen Ankunft. Auf diese Weise, so schliesst der Verfasser, wird die Eschatologie neben der Christologie und Ekklesiologie zur dritten Dimension des Amtspriestertums.